

УКРАЇНА І США. НОВА РЕАЛЬНІСТЬ

Тиждень пішов на те, щоби скласти картинку з того всього трешу, який закрутився навколо нас. Нарешті склали. Цей текст варто було би доповнити важливими деталями, які стануть відомі згодом, але публікую його пошвидше, щоб ми познайомилися з новою реальністю. Тільки передусім налейте собі чаю, щоб вистачило сил дочитати до кінця.

1.

Отже, старому світовому порядку прийшов кінець. Старий світовий порядок, заснований на правилах, домовленостях і цінностях, більше не існує. Він ніколи не був доконалим, але він існував. Нині його більше нема.

Описати причини руйнування світового порядку треба в окремій статті, тут лише коротко зазначу, що розвинені країни отримували зиск від світового порядку, а розвигнуті країни (ті, що розвиваються й наздоганяють або принаймні роблять вигляд) намагалися його зруйнувати, бо не вигідний. В якийсь момент розвигнуті країни (передусім Китай) стали наздоганяти розвинені, і найпотужніша розвинена країна, США, вирішила, що час перейти від охорони старого порядку до його руйнування. Саме тому американський народ обрав Трампа, який став виразником цієї ідеї. Це не випадковість, а втілення тренду (як і все решта у світі). Раніше з однієї сторони лупали несучу конструкцію, з іншої підтримували й лагодили; тепер конструкцію руйнують з обох боків, піде набагато швидше.

В цьому «новому світі без порядку» США не будуть захищати своїх європейських чи азійських союзників. В цьому світі тепер немає союзів і союзників, немає взаємних зобов'язань, а старі договори можуть бути переглянуті в односторонньому порядку. Є лише великі сильні країни, які беруть те, що їм хочеться, і маленькі слабкі, які стають жертвами такої політики. Принаймні так бачить світ нова американська адміністрація. Вони не ізоляціоністи – вони експансіоністи, і нас не повинні дивувати тепер вимоги щодо Гренландії, Канади чи Панамі.

Очевидно, нинішня американська адміністрація не монолітна. Вона складається із багатьох груп із досить різними цінностями й інтересами, але зараз зазначу лише дві найважливіші. Назвемо їх умовно America First та техноолігархи (було би правильніше назвати їх технофашистами, використовуючи це слово не для образи, а на позначення їхньої ідеології). America First мріє зруйнувати світовий порядок, але посилити американську державу, щоб Америка домінувала над світом. Техноолігархи мріють зруйнувати світовий порядок, включно з американською державою, щоб над світом домінували їхні технокорпорації.

Стратегія першої групи описана в Проєкті-2025 від Heritage Foundation. Стратегію техноолігархів формують Маск, Тіль, Сакс та інші представники цієї когорти. Ці дві групи мають протилежні погляди на оподаткування, спецслужби, мігрантів (техноолігархи потребують талантів з усього світу, America First проти мігрантів) та інші питання, тож рано чи пізно вони посваряться. Але поки що вони єдині у прагненні якомога швидше зруйнувати те, що було. «Весь світ насильства ми зруйнуємо, з корінням вирвемо, а потім...» – десь ми вже це чули.

Нова Америка не хоче бути глобальним поліцейським і слідкувати за порядком у світі. Вона не захищатиме демократію, не поширюватиме освіту, не розвиватиме інституції тощо – їй від вас потрібні лише ваші активи (ра-

ніше так робив лише Китай). Нова Америка не вірить у союзи й домовленості, вона вірить у право сильного в мультиполярному світі. Якщо ти сильний, роби що хочеш. Якщо слабкий, віддай «одяг, черевики та мотоцикл», як казав Термінатор. Це неоколоніалізм, чи в економічному, чи в силовому форматі. Нова Америка не вірить у мультилатералізм (багатосторонність), тобто їй не потрібні міжнародні інституції, тож не виключено, що найближчим часом США вийдуть з НАТО (якщо не формально, то фактично), Світової організації торгівлі, а може, навіть ООН. Маск пояснюватиме це необхідністю зберегти від марнування американські кошти, Трамп – непрацездатністю інституцій (і матиме рацію, але замість ремонту пропонуватиме знести все під нуль), Проєкт-2025 – тим, що, якщо США буде потрібно комусь надати допомогу, вони можуть це зробити напряму, «без зайвих бюрократів».

2.

Що нова американська політика означає для Європи? Безпековий контракт з Європою, «Pax Americana», завершився. Європа як центр сили не вигідна Америці: тепер це не союзник (бо союзників нема), а альтернативний центр сили – а чим менше центрів сили, тим краще. І тут цілі Америки співпадають з цілями росії та Китаю: роз'єднати Європу з Америкою, розбити Європейський Союз та мати Європу слабкою, роз'єднаною й безсилою у вигляді окремих незахищених ринків та об'єкту грабунку. Такого собі невороткого тлоєня, якого можна обкусувати з усіх боків.

Ще незрозуміло, як бачить американська адміністрація зони впливу в Європі: чи грабуватимуть разом її з обох боків, чи Західна Європа буде зоною виключних інтересів Америки, а Східна Європа – росії (як було в часи Холодної війни), що буде із зазіханнями Китаю (який вже потроху скуповує Європу вроздріб) тощо. Але головне, що їм треба розвалити Європейський Союз, роз'єднати усіх, і для цього вони відкрито підтримують євроскептиків з крайнього правого (а росія також і крайнього лівого) кінця політичного спектру. Якщо на уламках Європи з'являться сильні індивідуальні лідери, США будуть з ними співпрацювати. Поки що ані у Франції, ані в Німеччині, ані в Британії вони таких не бачать.

3.

Що нова американська політика означає для росії? Америка бачить Китай своїм найбільшим супротивником. І тут ми маємо те, що я називаю найбільшою геополітичною помилкою ХХІ сторіччя: віру американців у можливість відірвати росію від Китаю та розвернути її в протилежний бік – проти Китаю. На нашу думку, це зробити неможливо. Але, як ми знаємо, кожна американська адміністрація на початках прагнула «перезавантажити» відносини з росією, хибно вважаючи її частиною західної цивілізації. Нічим хорошим всі ці «перезавантаження» не закінчилися, але то вже було згодом.

В такій ситуації головним побоюванням американської адміністрації є крах російського режиму. Треба не допустити цього за будь-яку ціну. Я ще два роки тому писав, що страх поразки росії настільки перевершує страх поразки України (без якої світ прекрасно жив сотні років), що може настати момент, коли замість підтримки України проти росії Америка почне підтримувати росію проти України. Неприємно, але цей день настав.

Вже за перший місяць своєї каденції Трамп вивів роцію з міжнародної ізоляції, замість агресора й міжнародного терориста представив її потужною країною, яка має право на своє місце за столом великих держав. Не виключено, що незабаром будуть зніматися санкції.

Уявіть собі, що в розпал Другої світової президент США замість допомагати Британії боротися з нацистським Райхом, замість ленд-лізу для СРСР посилає переговорників зустрітися з представниками Гітлера, називатиме Адольфа своїм кращим другом, готуватиме особисту зустріч та пояснюватиме всім, що Чехословаччина, Польща, Франція самі винні у війні, а з другом Адольфом ми якось домовимося.

4.

Що нова американська політика означає для України? По-перше, підтримки для України більше не буде. Ще воєни українські аналітики пояснювали, що підтримки від США не буде незалежно від підсумків президентських виборів.

Часом нам здається, що хтось в американській адміністрації ненавидить Україну, а хтось любить. Це дитячий підхід: дитині здається, що вона в центрі уваги, і всі навколо якось ставляться до неї, добре чи погано. Доросла людина знає, що світу до тебе переважно байдуже. Світ не україноцентричний. В їхньому розумінні Україна це не добре і не погано – це просто нерелевантно, тобто не має стосунку до справи.

Україна заважає нинішній Америці зробити дві речі. По-перше, послабити Європу, щоб вона була беззахисною. По-друге, укріпити росію, щоб використати проти Китаю. Тож Україна має бути покарана – нічого особистого, лише бізнес.

Популярна нині в середовищі нової американської адміністрації метафора порівнює нинішню війну з американською громадянською війною. Україна виглядає бунтівною південною провінцією. Хороші північники врешті переможуть поганих південників і наведуть лад. А сторонам державам (США, Європі) не варто лізти в чужу громадянську війну.

5.

Що нам робити в цій ситуації?

По-перше, припинити думати, що ми можемо якось «продати» себе новій американській адміністрації. Ми для неї прикра перешкода в реалізації їхніх планів. Нам нема чого їм запропонувати.

Чим Америка може тиснути на Україну? Навряд чи припиненням допомоги, бо допомога припиниться в будь-якому разі. Певні аспекти цього припинення будуть для нас болочими, дуже болочими, набагато більше, ніж демонтаж USAID. Але я не бачу жодних можливостей зберегти цю допомогу.

По-друге, час зрозуміти, що основний наш союзник – Європа. Я про це писав ще кілька місяців тому. Європа не вистоїть без України. Україна не вистоїть без Європи. Ми в одному човні, або разом випливемо, або разом потонемо. Було би непогано, якби в Європі пошвидше це зрозуміли так само, як і ми.

Україна потрібна Європі як щит. Ми маємо найбільшу армію на континенті. Ми єдині маємо армію, яка знає, як стримувати росію. Ми єдині маємо армію, яка вміє вести сучасну високотехнологічну війну.

Європа потрібна Україні як тил. Як джерело фінансової допомоги, озброєнь, технологій, інвестицій, політичної та моральної підтримки. Ми приречені бути разом.

Чи зможе Європа швидко прокинутися? Україна заплатила кров'ю своїх кращих синів і дочок за три роки європейського пробудження, які були змарновані. Ми допомагали Європі виграти час, щоб підготуватися, але вони його не використали. Лише зараз, під впливом очевидного руйнування союзів й обіцянок, починається пробудження. Ми говорили Європі, що захищаємо її, а вони не вірили, аж поки нова реальність не зробила це очевидним.

Чи врешті Європа консолідується, чи паралізується? Різні аналітики по-різному оцінюють ймовірності цих двох сценаріїв. Ми не знаємо, як завершаться вибори в Німеччині та наскільки стійкою буде нова урядова коаліція. Франція так само має внутрішньополітичні проблеми з потенційним розворотом у крайній правий кінець політичного спектру на наступних виборах. Але з нами будуть принаймні Велика Британія, нордично-балтійська вісімка, Нідерланди, Польща та Чехія. Окремо скажу про Польщу: попри все, одне без одного ми не виживемо у тому світі, який нині маємо.

Не виключено, що внаслідок американських та російських атак на європейську єдність Європейський Союз припинить існування. Часом складатиметься враження, що росія переграла всіх. Але водночас така потенційна поразка зможе надати поштовх для формування нового союзу – безпекового, а не економічного. В цьому союзі Україна гратиме важливу роль, бо без нас він неможливий. Не ви-

ключено, що Інтермаріум (Міжмор'я) з нереалістичного політичного проєкту перетвориться на реальність.

Між іншим, нам треба максимально прискорити євроінтеграцію, незважаючи на те, що ми можемо опинитися в ситуації, коли ЄС вже припинить існування. Що далі ми просуємося по цьому шляху, тим вагомішою буде наша роль і кращими умови в новому союзі.

По-третє, варто шукати союзників за межами США й Євросоюзу, і тут варто згадати передусім Туреччину. Ті, хто дивиться на світ дитячим поглядом, зараховують до наших ворогів всіх, хто не підписав наші документи, не висловився достатньо однозначно, колись щось робив на свою користь таке, що нам не подобалося. Але так можна опинитися у світі, де всі навколо вважаються ворогами. Світ крутиться не навколо України, кожна країна дбає передусім про себе. А нам треба дбати передусім про себе та шукати союзників у цій справі.

6.

Оскільки росія не може завалити Україну військовим методом, вона робитиме це політичним. Ідея виборів у час війни, тобто до підписання мирної угоди з гарантіями безпеки, буде руйнівною для України (навіть підписання такої угоди це ще не мир, а настає він лише з початком її фактичного виконання). США та росія нині об'єднуються у просуванні цієї ідеї «спочатку вибори, потім мир» – це найкращий спосіб завалити Україну швидко й недорого. Про вибори я писав десятки разів і ще напишу.

Зазначу, що втрата української державності, яка настане після цього, не гарантує українцям виживання (досвід XX сторіччя, Бучі, Маріуполя та інших тимчасово окупованих територій допоможе це зрозуміти). Росія мобілізує всіх без відстрочок і бронювань та кине на наступну хвилю імперської експансії – на беззахисну Європу. І сховатися вже не буде куди – ви можете втекти у Польщу, але війна прийде туди за вами.

До речі, не секрет, що Трамп хоче Нобелівську премію миру. Він впевнений, що для цього достатньо припинення вогню. Ми знаємо, що це не так. Але навіть якщо мирна угода буде укладена, Нобелівська премія вручена, а мирна угода потім порушена, для Трампа це означатиме лише одне – що ми самі винні, а він найвеличніший миротворець сучасності. Він приніс нам мир, а ми його відкинули.

7.

Що нам робити?

По-перше, зрозуміти, що ми маємо кризу, яка загрожує втратою державності та життя багатьом із нас. Політичним елітам треба негайно припинити політичні чвари й переслідування, недолугі рішення й кабінетне управління, а також підготовку до виборів (яких не буде, якщо ми не виживемо). Сто років тому саме такі чвари призвели до катастрофи. Політичним елітам треба разом вийти до народу з закликком про єдність і згуртування перед загрозою втрати всього. Кажуть, що українці зазвичай об'єднуються лише за 5 хвилин до розстрілу, тож маємо останню можливість змінити цю хибну традицію.

По-друге, займати суб'єктну позицію. Україна не погодиться на жодні умови, які не забезпечують країні та її громадянам виживання. Ми не зобов'язані бути жертвою. На словесні атаки не ображатися й не реагувати, а висловлювати холодно й по-дорослому свої інтереси й свою позицію.

Покращення управління у Збройних силах та в тилу, в економіці, ВПК, енергетиці та інших сферах стає питанням виживання.

Негайної катастрофи ще нема. Ми маємо ресурси на цей рік і мусимо використати цей час максимально ефективно, щоб пробудити й зібрати союзників, аби забезпечити собі ресурси на наступний і подальші роки. Основні зусилля мають бути зосереджені на Європі.

Що робити кожному та кожній із нас?

– Усвідомити масштаб проблеми й неможливість сховатися від неї. Або ти в ЗСУ, або для ЗСУ. Долучатися до перемоги або службою, або власними грошима і волонтерством.

– Навести лад у своїй голові й тримати її холодною, не вестися на російську пропаганду, не поширювати її. Якщо не можеш працювати на перемогу – хоча б не працюй на поразку. Рівень інформаційних атак найближчим часом виросте в рази.

– Допомогати тим, кому складніше. Підтримувати одне одного. Ми мережеве суспільство вільних людей, і це запорука нашої стійкості.

«Хотілося б, щоб цього не сталося в мій час, – сказав Фродо. – Я теж, – сказав Гендальф, – і всі, хто живе в такий час. Але це не їм вирішувати. Ми можемо лише вирішувати, що робити з даним нам часом».

Валерій ПЕКАР

20 лютого 2025 року

